

Луцу Ю. Д.,

*аспірантка кафедри публічного та приватного права
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*

ДО ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Важливе місце в формуванні нової парадигми адміністративного права займає адміністративне судочинство як галузь законодавства, що виникла у 2005 році з появою Кодексу адміністративного судочинства України. Завданням адміністративного судочинства є захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [1].

Безпосереднім завданням адміністративного судочинства є вирішення адміністративно-правових спорів, що виникають у зв'язку із захистом прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів владних повноважень. Сферою судового захисту є суспільні відносини, що виникають з розгляду адміністративних справ за позовом зацікавленої особи. Тобто сфера судового захисту обмежується позовними вимогами з метою поновлення порушеного права або усунення причин і перешкод, що заважають реалізації прав та інтересів.

Деякі науковці висловлюють думку, що об'єктом судового захисту в сфері здійснення адміністративного судочинства виступають правовідносини, що складаються у зв'язку з реалізацією зацікавленими особами права на судовий захист. Предметна сфера адміністративного судового процесу характеризується розглядом в адміністративних справах рішень (актів управління), дії чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень. Тобто обов'язковою стороною у таких спорах має бути представник публічної адміністрації. Зазначені особливості і специфіка відокремлюють адміністративне судочинство від інших форм правосуддя і водночас зумовлюють необхідність розмежування компетенції судів України [2, с. 91].

Водночас, відповідно до правового висновку, висловленого Великою Палатою Верховного Суду у постанові від 5 червня 2018 р.

у справі № 805/4506/16-а [3], публічно-правовий спір, хоча і має особливий суб'єктний склад, зокрема участь суб'єкта владних повноважень є обов'язковою ознакою для того, щоб класифікувати спір як публічно-правовий, однак, сама по собі участь у спорі суб'єкта владних повноважень не дає підстав ототожнювати спір з публічно-правовим та відносити його до справ адміністративної юрисдикції. Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції, за висновком Великої Палати, є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин.

Зі змісту Кодексу адміністративного судочинства України вбачається, що юрисдикція адміністративних судів поширюється на всі публічно-правові спори, крім спорів, для яких законом встановлений інший порядок судового вирішення. Право вирішення адміністративних справ надано не тільки судовим, а й державним органам адміністративної юрисдикції, органам місцевого самоврядування тощо.

Для відмежування компетенції судів загальної юрисдикції від компетенції інших юрисдикційних органів, у тому числі для розмежування між судами, вводиться поняття підвідомчості справ. Щоправда, законодавець використовує поняття «компетенція» або ще ширше поняття – «адміністративна юрисдикція». Проте і компетенція, і адміністративна юрисдикція – це встановлені законом повноваження суду, пов'язані скоріше з визначенням порядку відправлення правосуддя, ніж з визначенням кола справ, віднесених до відання того чи іншого суду [2, с. 215].

Підставою розмежування підвідомчості будь-яких процесуальних справ є такі загальні критерії (ознаки):

- а) наявність правового спору чи спору про право у відповідній сфері правового регулювання;
- б) суб'єктивний склад осіб, які беруть участь у справі;
- в) змістовий (предметний) склад спору;
- г) непоширюваність юрисдикції інших юрисдикційних органів (судів) на спірні правовідносини, визначені законом.

Стаття 19 Кодексу адміністративного судочинства України визначає п'ять груп правовідносин, на які поширюється компетенція адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ:

- 1) спори фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності, тобто

предметом оскарження є рішення (правові акти), дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень;

2) спори з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби;

3) спори між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, а також спори, які виникають з приводу укладення та виконання адміністративних договорів;

4) спори за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, встановлених законом;

5) спори щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму [1].

Однак слід підкреслити що Кодекс адміністративного судочинства України є законодавчим актом, який є одним з чотирьох процесуальних кодексів: Кримінального процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України і Кодексу адміністративного судочинства України. Вони разом складають законодавство про судочинство яке перебуває у стадії кодифікації і зважаючи на ідентичність низки процесуальних норм які містять, щодо статусу сторін судового процесу, стадій судового процесу, тощо тяжіють до об'єднання в один нормативний акт.

Таким чином, сучасна система українського адміністративного права у зв'язку із розвитком суспільних відносин зазнає істотних змін, наповнюється новим змістом. З'являються і розвиваються нові правові інститути: державної служби, адміністративно-правових режимів, адміністративної юстиції тощо. Право, в тому числі адміністративне право і як наука і як практична діяльність має бути і поступово стає виразником волі народу [4].

При цьому адміністративне судочинство можна визначити як встановлений законом порядок діяльності у процесуальній формі адміністративних судів щодо розгляду і вирішення адміністративних справ, пов'язаних із захистом прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Список використаних джерел:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

2. Ковалів М. В., Гаврильців М. Т., Стахура І. Б. Адміністративне судочинство : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.

3. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 5 червня 2018 р. у справі № 805/4506/16-а. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74809464>

4. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення ; за заг. ред. С. В. Петкова. 2020. К. : Юрінком Інтер. 792 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-43>

Міхєєв М. В.,

*аспірант відділу проблем державного управління
та адміністративного права
Інституту держави і права імені В. М. Корецького
Національної академії наук України*

ЩОДО ЗАПОЗИЧЕННЯ ДОСВІДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ З ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОВАДЖЕНЬ ТА ПРОЦЕДУР І ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Предметом регулювання законів про адміністративні процедури в демократичних країнах ЄС є суспільні відносини, що виникають між приватними особами й органами та посадовими особами держави.

В юридичній літературі під адміністративною процедурою розуміють «встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних адміністративних справ» [1]. С.Г. Братель вказує, що «адміністративна процедура є процедурно-процесуальною формою, яка регулюється адміністративно-процедурними нормами, що визначають порядок, у межах якого здійснюється послідовна діяльність суб'єктів адміністративної процедури та дії інших її учасників» [2]. О.С. Лагода визначає адміністративну процедуру як «встановлений законом порядок розгляду та розв'язання індивідуальних адміністративних справ органом виконавчої влади і місцевого самоврядування, який закінчується прийняттям адміністративного акту або укладанням адміністративного договору» [3]. О.М. Буханевич визначає адміністративну процедуру як «встановлений законодавством порядок